

антитерористичної операції: дис...канд. юрид. наук : 12.00.09 . Х., 2018. 276 с.

2. Тетерятник Г. К. Кримінальне провадження в умовах надзвичайних правових режимів: теоретико-методологічні та праксеологічні основи: монографія. Одеса: Видавничий дім «Гельветика», 2021. С. 297.

3. Кримінальний процесуальний кодекс України від 13.04.2012: редакція від 14.04.2017. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/4651-17/page?text=2017>.

4. Конституція України // Відомості Верховної Ради України (ВВР). 1996. № 30. с. 141. URL: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80>.

5. Про введення воєнного стану: Указ Президента України від 24.02.2022 № 64/2022 затверджений Законом України від 24 лютого 2022 року № 2102-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/64/2022#n2>.

Рижий Олексій Анатолійович,

аспірант кафедри кримінального процесу та криміналістики факультету № 1 ІПФІНП Львівського державного університету внутрішніх справ

ОЦІНКА СУДОМ НАЛЕЖНОСТІ Й ДОПУСТИМОСТІ ПОКАЗАНЬ ЕКСПЕРТА В КРИМІНАЛЬНОМУ ПРОВАДЖЕННІ

Крім висновку експерт в кримінальному провадженні може давати показання. Допит експерта носить роз'яснювальний характер щодо його висновку, з яким він тісно пов'язаний, при цьому зберігаючи статус самостійної слідчої (розшукової) дії, з можливістю отримання нових відомостей про обставини, що підлягають доказуванню [1, с. 134]. Особливістю показань експерта є те, що вони можуть бути отримані виключно під час провадження допиту експерта в суді в порядку ст. 356 КПК України. Їх неможливо отримати при провадженні інших слідчих (розшукових) дій та на стадії досудового розслідування.

Важливим у контексті оцінки доказів, що містяться у їх процесуально визначених джерелах, є з'ясування відповідності їх критеріям належності, допустимості та достатності. Не є виключенням з правила й показання експерта, дані ним під час судового розгляду в порядку ст. 356 КПК України.

Оцінка належності показань експерта передбачає встановлення суб'єктом доказування його зв'язку не лише з фактами та обставинами, які підлягають доказуванню у кримінальному провадженні, а й у прямому логічному зв'язку із висновком експерта.

Як слушно зазначає С.О. Ковальчук, норми кримінального процесуального закону не обмежують коло фактів та обставин, наявність

зв'язку з якими дозволяє зробити висновок про належність доказів, лише визначеними у ст. 91 КПК України обставинами, що підлягають доказуванню у кримінальному провадженні. Як випливає зі змісту ст. 85 КПК України, до числа таких фактів та обставин законодавець відносить: обставини, що підлягають доказуванню у кримінальному провадженні; інші обставини, які мають значення для кримінального провадження; обставини, які підтверджують достовірність чи недостовірність, можливість чи неможливість використання інших доказів [2, с. 318]. Головуючий в суді першої інстанції, виключивши фактори, які свідчать про неналежність з'ясує коло фактів та обставин, які підлягають доказуванню і можуть встановлюватися за допомогою використання вказаного джерела доказів.

Слід зазначити, що висновки, зроблені експертом, можуть як не відповідати поставленим перед ним запитанням, так і наводитися у порядку експертної ініціативи, передбаченої ч. 3 ст. 102 КПК України – шляхом відображення експертом виявлених під час проведення експертизи відомостей, які мають значення для кримінального провадження і з приводу яких не ставилися запитання [3, с. 153]. У будь-якому разі суддею має оцінюватися не належність висновку експерта, а належність його свідчень, які розтлумачують, уточнюють та доповнюють складений експертом висновок з метою усунення його незрозумілості або неповноти. В усіх інших випадках показання не можуть бути використані у доказуванні у кримінальному провадженні.

Важливим у контексті оцінки доказів, що містяться у їх процесуально визначених джерелах, є з'ясування відповідності їх критеріям належності, допустимості та достатності. Не є виключенням з правила й показання експерта, дані ним під час судового розгляду в порядку ст. 356 КПК України.

Визнавши показання експерта належним доказом, суд має встановити їх допустимість. Під час оцінки показань експерта з точки зору вказаної процесуальної властивості суд повинен встановити обставини, які характеризують кожну з умов їх допустимості

Належним суб'єктом отримання показань виступає суд, який відповідно до ч. 1 ст. 356 КПК України, за клопотанням сторони кримінального провадження, потерпілого або за власною ініціативою має право викликати експерта для допиту для роз'яснення висновку [4].

Поряд із висновком експерта, окремі відомості, які стосуються проведеного дослідження, зроблених висновків і відповідей на запитання, можуть міститися і у показаннях експерта, наданих під час його допиту. Водночас, вони не можуть замінювати висновок експерта і розглядатися як належне джерело його отримання [3, с. 150].

Обставиною, що характеризує отримання показань з належного джерела, як умову допустимості, отримання відповідних відомостей саме від експерта, який здійснював дослідження у конкретному кримінальному провадженні, виступає відображення на відповідних процесуальних носіях відомостей, які роз'яснюють, уточнюють та

доповнюють висновок даного ним висновку. Як свідчать результати судової практики, зазвичай відповідні порушення виявляють суди апеляційної та касаційної інстанцій, адже саме головуючий у суді першої інстанції забезпечує процедуру проведення допиту експерта в порядку ст. 356 КК України. Логічно, що оцінка отримання ним в судовому засіданні показань експерта з точки зору їх допустимості у нього не викликає сумнівів.

Якщо говорити про доцільність допиту експерта для встановлення того, чи отримані показання з належного джерела, то з'ясування зазначеного критерію виступає відображення відомостей про проведені експертом дослідження, зроблені за їх результатами висновки та обгрунтовані відповіді на запитання, поставлені перед експертом у висновку експерта.

Надаючи оцінку допустимості показань експерта, суди виходять з істотності порушень норм кримінального процесуального закону, допущених у ході допиту експерта в суді в порядку ст. 356 КК України. Оцінка допустимості показань експерта потребує їх аналізу у контексті відповідності зазначеному критерію даного ним висновку. Як свідчить судова практика, під час оцінки допустимості висновку експерта судами широко використовується правило «плодів отруєного дерева», яке полягає у тому, що докази, отримані на основі незаконно здобутих доказів, підлягають визнанню недопустимими і не можуть використовуватися під час постановлення судового рішення [2, с. 342]. Тож показання експерта, отримані у зв'язку з даним ним висновком, який отримано з порушенням КПК України, або на основі незаконно отриманих доказів, слід вважати недопустимими.

Список використаних джерел

1. Чекотило В.І. Окремі питання допиту експерта під час досудового розслідування. *Наше право*. 2015. № 4. С. 131–135.
2. Ковальчук С.О. Вчення про речові докази у кримінальному процесі: теоретико-правові та практичні основи: монографія. Івано-Франківськ: Супрун В.П., 2017. 618 с.
3. Воробчак А.Р. Висновок експерта як джерело доказів у кримінальному провадженні. Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата юридичних наук за спеціальністю 12.00.09. Національний університет «Одеська юридична академія», Одеса, 2019. 254 с.
4. Кримінальний процесуальний кодекс України: Закон України від 13 квітня 2012 р. № 4651-VI. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/4651-17/print1458049476321499>.